

Result. *We have concluded that most publications presented a description of the immediate events of the military confrontation, which is consistent with the news focus of the information resource itself. BBC News journalists have provided a detailed report on war crimes committed by Russian troops and Putin-backed separatists. This thematic block also dedicates a lot of the articles to the downing of the MH17 passenger plane in the summer of 2014. The previous story is directly related to the problem of the human price of Putin's adventure, so BBC News periodically cited UN data on the steady increase of casualties in the Russian-Ukrainian war. Because of such devastating losses for Ukraine's human potential, the journalists covered in detail the attempts to settle the Russian-Ukrainian war peacefully, focusing on the Minsk process. Another notable topic for BBC News is the Kremlin prisoners. Journalists have repeatedly raised the issue of the economic component of Putin's aggression. They cited numerous indications that the Russian leadership had tried to destroy the eastern neighbour's economy by gas blackmail, blocking Ukrainian ports, and stealing or destroying the industrial infrastructure of the occupied territories. The comprehensive attention of British journalists to the latest Ukrainian tragedy is also reflected by the attempt to recreate the daily life of the military conflict, first of all, the lives of ordinary people in the occupied territories.*

We have concluded that the study showed that BBC News journalists paid a lot of attention to the events of the Russian-Ukrainian war. Their objective approach to covering Russian aggression has influenced the formation of pro-Ukrainian public opinion in Britain, which has also helped neutralize Putin's efforts in the country's information field. As a result, Ukraine is continually supported by official London, despite changes in political government in both countries. This is an important factor in curbing the expansionist appetites of the current Russian leadership.

Key words: *BBC News, Russian-Ukrainian war, media discourse, occupied territories, public opinion, consequences of aggression.*

Одержано редакцією 5.10.2021
Прийнято до публікації 25.10.2021

УДК 94:355.4(470:477):316.658.4(045)
DOI: 10.31651/2076-5908-2021-2-144-151

ПЕТРЕЧКО Олег Михайлович,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії
та спеціальних історичних дисциплін
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
Orcid ID: 0000-0002-5535-3730
e-mail: o.petrechko@ukr.net,

ЖУРАВЛІОВ Святослав Андрійович,
кандидат історичних наук,
молодший науковий співробітник
відділу джерелознавства нової історії
України Інститут української
археології та джерелознавства
імені М. Грушевського НАН України
Orcid ID: 0000-0001-7875-4038
e-mail: zuravlovsvatoslav27@gmail.com

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ «РОСІЙСЬКОГО ГЕРОЯ» У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ*

У статті розглянуто проблему формування образу «російського героя» у контексті збройної агресії Росії проти України. Вказано на певні труднощі юридичного та етичного характеру, з якими зустрічається російська пропаганда. Констатовано, що хоча фактично російські владні структури ініціювали, організували і дотепер ведуть війну проти України, до цього часу Росія

* Публікація містить результати досліджень, проведених у межах грантового проєкту Національного фонду досліджень України № 2020.02/0103 «Політика пам'яті та історична свідомість населення на окупованих Росією територіях України (ОРДІО, АР Крим, Севастополь)».

офіційно не визнає свою причетність до бойових дій у Донецькій та Луганській областях. З огляду на це, російські громадяни, які воюють на території України, формально порушують кримінальний кодекс Російської Федерації. Доведено, що вище російське керівництво на даний час не готове визнати «російським героєм» особу на кшталт Мотороли, що означало б офіційно схвалити всі його діяння, в тому числі і вчинені ним воєнні злочини.

Ключові слова: образ «російського героя», збройна агресія Росії, російська пропаганда.

Постановка проблеми. Свого часу Пліній Молодший писав, що історія не повинна ухилятися від правди: *nes historia debet egredi veritatem* (Plin. Ep. 7.33.10). В умовах збройного протистояння у кожної з ворогуючих сторін часто-густо своя правда, і кожен намагається довести, що справедливість на його боці. У добу античності існувало переконання, що у разі порушення міжнародного договору винуватець буде покараний богами, адже, дозволимо собі парафразу Овідія: справедливість сильніша за зброю (Ov. Fast. 3.281). У наш час обґрунтування своєї правоти сторонами збройного конфлікту покликане з одного боку переконати світове співтовариство у відповідності своїх дій нормам міжнародного права, з іншого – забезпечити схвалення політики уряду власним населенням. Одним із засобів формування бажаної громадської думки Росії є зусилля російської пропаганди щодо творення образу «російського героя» у контексті збройної агресії проти України. Феномен «героя» виникає задовго до нашого часу. Етимологія терміну «герой» (англ. – «hero», нім. – «Heros», фр. – «héros» etc.) веде до латинського – «heros» та давньогрецького – «ηρωες». В одному з діалогів Платона, від імені Сократа стверджується, що герої – напівбоги: *ημίθεοι οι ηρωες* (Plat. Crat. 398c), вони усі народилися від бога, який закохався у смертну жінку, або від смертного чоловіка і богині (Plat. Crat. 398d). Більшість «героїв» Стародавньої Греції вшановувалися у конкретній місцевості і були маловідомі за її межами. Центром культу героя була його могила – «героон» (гр. *ηρωον*, лат. *heroum*), або «кенотаф» (гр. *κενοταφιον* – дослівно: «порожня могила», лат. *cenotaphium*). Деякі «герої» визнавалися в усьому грецькому світі і навіть за його межами. Приміром Геракла (гр. *Ηρακλής*, лат. *Hercules*), який був одним з небагатьох героїв, що отримали безсмертя, шанували не лише усі греки, але й римляни, які вклонялись йому і як герою, і як богу. Невід’ємною складовою культу героя були оповіді про їхні славні діяння та героїчні вчинки. З часом складається переконання, що героєм може бути і пересічна людина, яка здійснила подвиги заради Вітчизни. За свої діяння на благо Афін до числа героїв був віднесений Телл, якого, за переказами, Солон вважав найщасливішим з усіх людей (Hdt. 1.30.4–5). Таких самих почесей були удостоєні усі, що загинули за Афіни у Марафонській битві (Paus. 1.29.4; Thuc. 2.34.5).

Так формується концепція «героя», схожа із сучасною, коли до уваги беруться перш за все відвага, хоробрість, самовідданість у бою заради Батьківщини. «Національні герої» є неформальними символами сучасних держав, поруч з символами формальними: національним гімном, гербом та прапором. Закономірно, що російська пропаганда, переконуючи російське суспільство у справедливості збройної агресії проти України, потребує образу «російського героя». В умовах гібридної війни Росії проти України зазначена проблема є не лише академічною, але має і важливе практичне значення з огляду на необхідність протидії російській пропаганді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що проблема формування образу «російського героя» у контексті збройної агресії Росії проти України у сучасній історіографії належним чином не відображена. Міркування на цю тему висловив Олег Кашин у статті «Міфологічні герої Путіна» («Putin’s mythological heroes»), яка була опублікована у газеті «Нью-Йорк Таймс» 8 листопада 2016 р. (електронна версія побачила світ днем раніше під титулом «Творення сучасного російського героя» («The making of a modern Russian hero»)). Висновок російського журналіста зводиться до того, що нових російських героїв породжує абсурдне поєднання сучасної медіакультури з міфологією Другої світової війни [1]. Д. Каранов розглядає ситуацію з присвяченими новим героям Росії об’єктами вуличного мистецтва у селищі Металлострой, яке входить до Колпінського району Санкт-Петербурга. Автор робить висновок про те, що так званий «металлостроевський триптих», що містить зображення трьох загиблих у Донбасі, Дагестані і Сирії осіб, є «результатом політики

маскулінності, яка проводилася декілька останніх років у селищі Металлострой» [9, 92]. В українській історіографії зазначена проблема не досліджувалася.

Метою запропонованого дослідження є проаналізувати дії російської пропаганди щодо формування образу «російського героя» у контексті збройної агресії Росії проти України.

Виклад основного матеріалу. З початком російської агресії проти України активізувалася й російська пропаганда. В ефірах провідних російських каналів з'являються політичні ток-шоу, у яких щодня обговорюються присвячені Україні сюжети, що забезпечує високі рівні переглядів. Передачі ведуться за строго продуманим сценарієм, ведучі не дозволяють учасникам відхилитися від наперед визначеної тематики. Попри обговорення та наявність на ток-шоу спікерів з буцімто різними точками зору, форма та зміст подачі матеріалу, як і перебіг дискусії, підводять глядача до наперед визначеного висновку. Координуються теми, визначені для обговорення на ток-шоу різних каналів. Тому свобода вибору глядача, який обирає той чи той канал, ту чи ту передачу, насправді є ілюзією.

17 жовтня 2016 р. однією з найбільш обговорюваних тем російського медіапростору була постать Арсена Павлова, відомого також як Моторола, уродженця міста Ухта, що у Республіці Комі, яка входить до складу Російської Федерації. Приводом до цього стала його смерть, що настала внаслідок спрацювання вибухового пристрою, закладеного на тросі ліфту, у під'їзді, де він проживав, у будинку № 121 по вулиці Челюскінців у Донецьку. Приміром, саме з цього розпочався ефір ток-шоу «60 минут» на каналі «Россия 1»: були показані кадри з місця події, затавровано українську сторону за ймовірну причетність до цього вбивства *etc.* [23].

Газета «Правда», друкований орган російських комуністів, відгукнулася на цю подію підписаною ініціалами «В.М.Т.» статтею, у якій образ Арсенія Павлова малювався найсвітлішими барвами, двічі його було названо «героєм ДНР» [3, 3].

Віталій Мілонов, депутат Державної думи Російської Федерації, запропонував створити у Петербурзі дитячий клуб і назвати його на честь Арсена Павлова. Наголошувалося на тому, що Моторола «увійшов у вічне безсмертя своєю відважною працею та доблестю» і «це той приклад, на якому потрібно виховувати наших хлопців та дівчат» [20]. У прес-службі Віталія Мілонова повідомили: «Це може бути одна з молодіжних патріотичних шкіл, або ж просто середня освітня школа. Ім'я загиблого можна увічнити в одному з міських топонімів, наприклад, назвати на його честь один з чисельних мостів» [12]. У Республіці Комі перший зліт молодіжного руху «Юнармия», що розпочався сімнадцятого жовтня і тривав вісім днів, був присвячений пам'яті Арсена Павлова. Начальник управління молодіжної політики Міноборони Комі, Леонід Красноперов зазначив, що рішення «вшанувати пам'ять героїчного земляка» було прийнято після вбивства Мотороли: «Рішення прийнято колегами і керівниками військово-патріотичних клубів. Це наш сучасний герой. Ми вчимо наших вихованців на героїчному досвіді наших предків» [15]. Однак через день Леонід Красноперов спростував свої слова у коментарі телеканалові «Дождь». У міністерстві освіти та науки Республіки Комі відмежувалися від присвячення патріотичному зльоту пам'яті Мотороли і назвали це приватною ініціативою чиновника [8]. У наступні дні ця тема залишалася предметом обговорення у російських засобах масової інформації, яке досягло своєрідного апогею 20 жовтня 2016 р. Цього дня у ефірах ток-шоу демонстрували кадри поховальної церемонії Арсена Павлова, що пройшла у Донецьку напередодні. У ток-шоу «Место встречи» на каналі НТВ, на 26 – 27 хвилини ефіру, наголошувалося на велелюдності прощальної церемонії, лунали чергові звинувачення на адресу України та запевнення, що «Донбас за жодних обставин не повернеться в Україну» [11]. У ток-шоу «Время покажет» на каналі ОРТ, на 14 хвилині ефіру один з гостей сказав, що ховали «в принципі, вбивцю», на що ведучий заперечив: «Я вбивав... і для багатьох людей я цілком легітимний», далі звучало, що Моторола «національний герой Донбасу» і погано, що «він загинув підло у ліфті» [6]. У газеті «Правда» Моторола названий «бойовим командиром» і «героєм» [4, 7]. Слід зазначити, що ще у лютому 2015 р. Служба безпеки України оформила підозру Арсену Павлову за статтею 438 Кримінального кодексу України: «Порушення законів та звичаїв війни». Про це повідомив начальник головного слідчого управління СБУ Василь Вовк [16]. Тому з

боку українських спецслужб Арсену Павлову загрожував арешт з подальшим притягненням до кримінальної відповідальності за скоєні злочини, але аж ніяк не позасудова розправа. Закономірно, що у подальшому версія про причетність до вбивства Мотороли українських силових структур жодного підтвердження не знайшла.

Отже, у російському інформаційному просторі було започатковано процес героїзації постаті Арсена Павлова. Закономірно, що в українському інформаційному просторі Моторола є антигероєм і характеризується як «терорист», «військовий злочинець» *etc.* Ця ситуація наглядно ілюструє стан інформаційної війни між Україною та Росією. Не дивно, що російська та українська аудиторія розглядають російську агресію та російських бойовиків в Україні під різними ракурсами.

Очевидно, у вищому керівництві Російської Федерації рішення щодо героїзації постаті Мотороли не знайшло однозначної підтримки. Тому висунуті у цьому напрямку ініціативи не вилилися у організовану кампанію і з часом почали згасати.

18 жовтня 2016 р. російська версія міжнародної он-лайн платформи change.org опублікувала петицію до президента Російської Федерації: «Присвоїти звання Героя Росії (посмертно) Арсенію Павлову, відомому під позивним Моторола». У мотивуючій частині, її автор, мешканець Хабаровська Валерій Карпов зазначає, що «на подвигах Мотороли потрібно виховувати молодь» [13]. 21 жовтня на тому ж сайті було опубліковано петицію до губернатора Свердловської області та Міської Думи Єкатеринбурга, з пропозицією назвати ім'ям Арсена Павлова одну з вулиць Єкатеринбурга [14]. На першу з цих петицій влада Російської Федерації не відреагувала, а ініціативу, висловлену у другій петиції, мер Єкатеринбурга Євгеній Ройзман не підтримав [5].

31 жовтня 2016 р. на сайті Міжрегіональної громадської організації громадянсько-правового самозахисту громадян Російської Федерації «Гражданский патруль» з'явилося звернення до керівника адміністрації муніципального утворення міського округу Ухта (російська аббревіатура: «МОГО Ухта») М.Н. Османова з пропозицією увічнити пам'ять Мотороли у рідному місті, назвавши на його честь одну з вулиць міста Ухта [17]. 7 листопада відбулася зустріч Магомеда Османова, мера Ухти, з головою новосибірської правозахисної організації «Гражданский патруль» Ростиславом Антоновим. У зустрічі взяли участь також представники багатьох ухтинських громадських організацій. Противники увічнення пам'яті Мотороли, серед іншого, говорили про те, що офіційно з Україною Росія не воює, президент Росії неодноразово заявляв, що Росія не є стороною конфлікту в Україні *etc.* У результаті проведеної дискусії було узгоджено позицію, що доки не з'явиться історична оцінка подій в ДНР, питання увічнення пам'яті Арсена Павлова розглядати не варто [19].

Все ж, деякі спроби ввести постать Мотороли до сучасного пантеону російських героїв мали успіх на місцевому рівні. 22 жовтня 2016 р. на одній з трансформаторних будок селища Металлострой з'явилося ідеалізоване зображення Арсена Павлова. Це викликало неоднозначну реакцію місцевих мешканців, але голова місцевої адміністрації заперечив намір зафарбувати дане зображення, заявивши в одному з інтерв'ю, що «це портрет героя Донбасу, а героїв потрібно знати в обличчя». Цей об'єкт вуличного мистецтва декілька разів зазнавав пошкоджень і нищився за допомогою червоної і чорної фарби та різних написів, наприклад – «ні війні» [9, 85]. Очевидно, значна частина суспільства не підтримала ідею увічнення постаті Арсена Павлова у вуличних зображеннях. Попри це пошкоджене зображення щоразу відновлювалося, а згодом було узгоджене з комітетом по містобудуванню та архітектурі. 1 жовтня 2019 р. Державна адміністративно-технічна інспекція остаточно його легітимізувала [7]. Отже, незважаючи на неоднозначність оцінок діяльності Арсена Павлова навіть у самій Росії, зображення Мотороли як нового російського героя стало частиною вуличного простору передмістя Санкт-Петербурга.

11 жовтня 2021 р. у порту Ростова-на-Дону спустили на воду катер моделі «РИФ-112», бортовий номер «РРО-0992», який був модернізований на потужностях місцевого акціонерного товариства «РИФ». На сайті «Радіо Свобода» зазначається, що катер з таким же бортовим номером сфотографували ще у 2015 р. і тоді вздовж усього його борту було зображено георгієвську стрічку та напис «70 лет Победы!». Тепер же на борту катера красується напис «Арсен Павлов» [21].

Попри зазначені зусилля героїзації Арсена Павлова, можна констатувати, що на даний час його постать залишається контрверсійною для російського суспільства. Визнання його «героєм Росії» не має активної підтримки з боку державних інституцій. Цьому є декілька обставин. Зокрема, з юридичної точки зору, його діяльність в Україні порушує статтю 359 кримінального кодексу Російської Федерації «Найманство», пункт третій якої передбачає від трьох до семи років позбавлення волі за участь найманця у збройному конфлікті чи військових діях. Найманцем визнається особа, яка «діє з метою отримання матеріальної винагороди і не є громадянином держави, що бере участь у збройному конфлікті або військових діях, яка не проживає постійно на її території, а також не є особою, спрямованою для виконання офіційних обов'язків» [18]. У цьому випадку маємо громадянина Російської Федерації, який ніким не був спрямований в Україну для виконання офіційних обов'язків. Ті, хто намагається героїзувати Арсенія Павлова стверджують, що він воював у Донбасі за ідею. Однак чисельні дані з відкритих джерел засвідчують отримання ним значної матеріальної винагороди, серед іншого і нерухомості. Зокрема, 6 травня 2016 р. він отримав безкоштовно помешкання у Донецьку, на проспекті Ватутіна 2Д, квартира № 59 [10].

Абстрагуючись від юридичних застережень, мусимо констатувати, що і етична сторона справи не дає підстав говорити про Арсена Павлова як приклад для наслідування російської, чи будь-якої іншої молоді. Звичайно, війна не місце, де діють у білих рукавичках. Все ж є речі неприпустимі, яким немає виправдання за будь яких обставин. Існують достовірні свідчення щодо порушення Моторолою Женевської конвенції про поводження з військовополоненими. Зокрема, є свідки вбивства ним полоненого Ігоря Брановицького [22]. Сам Моторола у коментарі виданню *KyivPost* зізнався у розстрілі 15 полонених: «Я 15 полонених розстріляв... Без коментарів... Хочу – вбиваю, хочу – ні» [2].

Висновки. Розглянувши проблему формування образу «російського героя» у контексті збройної агресії Росії проти України можемо говорити про певні труднощі юридичного та етичного характеру, з якими зустрічається російська пропаганда. У жовтні 2016 р. у російському інформаційному просторі було започатковано процес героїзації постаті Арсена Павлова, який в українському інформаційному просторі характеризується як «терорист», «військовий злочинець» *etc.* У вищому керівництві Російської Федерації рішення щодо героїзації постаті Мотороли не знайшло однозначної підтримки. Тому ініціативи у цьому напрямку не вилилися у організовану кампанію і з часом почали згасати. Хоча фактично російські владні структури ініціювали, організували і дотепер ведуть війну проти України, до цього часу Росія офіційно не визнає свою причетність до бойових дій у Донецькій та Луганській областях. З огляду на це, російські громадяни, які воюють на території України, формально порушують статтю 359 кримінального кодексу Російської Федерації «Найманство», пункт третій якої передбачає до семи років позбавлення волі за участь найманця у збройному конфлікті чи військових діях. Визнати «російським героєм» особу на кшталт Мотороли – означає офіційно схвалити всі його діяння, в тому числі і вчинені ним воєнні злочини. Очевидно, вище російське керівництво, на даний час, до цього не готове. Все ж деякі спроби ввести постать Мотороли до сучасного пантеону російських героїв мають успіх на місцевому рівні. Російська ж пропаганда продовжує тримати свою аудиторію в антиукраїнському тонусі.

Список використаної літератури

1. Kashin, O. (08.11.2016). Putin's mythological heroes. *The New York Times*, A, p. 14.
2. Motorola confesses he murdered 15 prisoners. Признание Мотороли в убийстве 15 пленных // YouTube. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=yXSctfYItaM>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 06.04.2015. – Дата перегляду : 18.10.2021.
3. В.М.Т. (18 – 19.10.2016). Объявивший войну пусть боится. *Правда*, № 116 (30467), с. 3.
4. В.М.Т. (21 – 24.10.2016). «Нормандская четвёрка» вводит полицию в Донбасс. *Правда*, № 118 (30469), с. 7.
5. Власти Екатеринбурга не станут называть улицу в честь «Моторолы» // Харьков. Новостное агентство. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://nahnews.org/950928-vlasti->

- ekaterinburga-ne-stanut-nazyvat-ulicu-v-chest-motoroly. – Дата публікації: 25.10.2016. – Дата перегляду : 18.10.2021.
6. Время покажет от 20.10.2016. // YouTube. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=6UBvKdLw4VQ&t=0s>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 20.10.2016. – Дата перегляду : 10.10.2021.
  7. ГАТИ одобрило граффити с Моторолой в Металлострое // MR7.ru. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://mr-7.ru/articles/208669/>. – Дата публікації: 01.10.2019. – Дата перегляду : 16.10.2021.
  8. Иванов В. «Официально мы с Украиной не воюем»: в Ухте отказались называть улицу в честь убитого ополченца Моторолы // 7x7. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://7x7-journal.ru/news/2016/11/09/oficialno-my-s-ukrainoj-ne-voyuem-v-uhte-otkazalis-nazyvat-ulicu-v-chest-ubitogo-opolchensa-motoroly>. – Дата публікації: 09.11.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  9. Каранов Д.П. (Не)осознанная индоктринация: визуализация символа украинского кризиса в пригородном спальном микрорайоне Петербурга // Медийная индоктринация: антропологические исследования / Отв. ред. В.К. Малькова, В.А. Тишков. – Москва: ИЭА РАН, 2018. – С. 79 – 93.
  10. Кому Захарченко подарил квартиры в Донецке // Новости Донбасса. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://novosti.dn.ua/article/6187-komu-zakharchenko-podaryl-kvartiry-v-donecke>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 07.05.2016. – Дата перегляду : 17.10.2021.
  11. Место встречи от 20.10.2016. Найдено ли решение по Украине? // YouTube. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=yuH_qSCo8jo. – Назва з екрана. – Дата публікації: 20.10.2016. – Дата перегляду : 10.10.2021.
  12. Милонов предлагает назвать школу или мост в Петербурге в честь Моторолы // Росбалт. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.rosbalt.ru/piter/2016/10/17/1559177.html>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 17.10.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  13. «На подвигах Моторолы необходимо воспитывать молодёжь», – россияне просят присвоить боевику «Мотороле» звание Героя России // Вчасно. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://vchasnoua.com/donbass/45092-na-podvigakh-motoroly-neobkhodimo-vospityvat-molodezh-rossiyane-prosyat-prisvoit-boeviku-motorole-zvanie-geroya-rossii>. – Дата публікації: 21.10.2016. – Дата перегляду : 18.10.2021.
  14. «Он же наш, красноармеец. На Донбассе что-то делал». Что думают жители Екатеринбурга об идее назвать улицу в честь Моторолы // ZNAK. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.znak.com/2016-10-24/chto_dumayut_zhiteli_ekaterinburga_ob_idee_nazvat_ulicu_v_chest_motoroly. – Дата публікації: 24.10.2016. – Дата перегляду : 18.10.2021.
  15. Первый слет «Юнармии» в Коми посвятили памяти Моторолы // Медуза. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://meduza.io/news/2016/10/18/pervyy-slet-yunarmii-v-komi-posvyatili-ramyati-motoroly>. – Дата публікації: 18.10.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  16. Терористу Моторолі оформили підозру СБУ. // Укрінформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1817911-teroristu_motoroli_oformili_pidozru_sbu_2024584.html – Дата перегляду : 10.10.2021.
  17. Увековечить память Арсения Сергеевича Павлова (Моторолы) в г. Ухта [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://civilpatrol.info/?q=petition/10066/uvekovechit-ramyat-arseniya-sergeevicha-pavlova-motoroly-v-g-uhta>. – Дата публікації: 31.10.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  18. Уголовный кодекс Российской Федерации. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rulaws.ru/uk/Razdel-XII/Glava-34/Statya-359/> - Дата перегляду : 17.10.2021.
  19. Улицы имени Моторолы в Ухте пока не будет // КомиОнлайн. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://komionline.ru/node/75371>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 08.11.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  20. Феофанов С. Открыть в Петербурге детский клуб в честь Моторолы // The village. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.the-village.ru/city/city/247953-motorola-detskiy-klub>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 17.10.2016. – Дата перегляду : 11.10.2021.
  21. Як «Моторола» вбив полоненого «кіборга» // BBC News. Україна. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/04/150415_branovytsky_death_witness_sova_interview_vs. – Назва з екрана. – Дата публікації: 16.04.2015. – Дата перегляду : 18.10.2021.
  22. «Я 15 пленных расстрелял»: в России именем участника захвата Донбасса назвали катер // Радіо Свобода. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/arsen->

pavlov-motorola-kater/31505485.html. – Назва з екрана. – Дата публікації: 12.10.2021. – Дата перегляду : 16.10.2021.

23. 60 минут. Новое ток шоу с Ольгой Скабеевой и Евгением Поповым от 17.10.2016 // YouTube. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=6Yw7h07Z4-s>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 20.10.2016. – Дата перегляду : 10.10.2021.

References

1. Kashin, O. (.2016). Putin's mythological heroes. *The New York Times*, A, p. 14 (in Eng.).
2. Motorola confesses he murdered 15 prisoners. // YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=yXSctfYItaM>. (in Russian).
3. V.M.T. (.2016). Let the one who declares war be afraid. *Pravda*. № 116 (30467). 3 (in Russian).
4. V.M.T. (2016). "Normandy Four" brings police to Donbass. *Pravda*. №118 (30469). 7 (in Russian).
5. The authorities of Yekaterinburg will not name the street in honor of «Motorola» // Kharkov. News agency. Retrieved from: <https://nahnews.org/950928-vlasti-ekaterinburga-ne-stanut-nazyvat-ulicu-v-chest-motoroly>. (in Russian).
6. Time will tell from 10/20/2016 // YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=6UBvKdLw4VQ&t=0s>. (in Russian).
7. GATI approved graffiti with Motorola in Metallostroy // MR7.ru. Retrieved from: <https://mr-7.ru/articles/208669/>(in Russian).
8. Ivanov V. «Officially, we are not at war with Ukraine»: Ukhta refused to name the street in honor of the killed Motorola militia // 7kh7. Retrieved from: <https://7x7-journal.ru/news/2016/11/09/oficialno-my-s-ukrainoj-ne-voyuem-v-uh-te-otkazalis-nazyvat-ulicu-v-chest-ubitogo-opolchenca-motoroly>. (in Russian).
9. Karanov, D.P. (2018) (Un)conscious indoctrination: visualization of the symbol of the Ukrainian crisis in a suburban residential neighborhood of St. Petersburg // *Mediynaya indoktrinatsiya: antropologicheskkiye issledovaniya (Media Indoctrination: Anthropological Studies)* / Otv. red. V.K. Malkova. V.A. Tishkov. Moscow: IEA RAN. 79–93 (in Russian).
10. To whom did Zakharchenko donate apartments in Donetsk // Novosti Donbassa. Retrieved from: <https://novosti.dn.ua/article/6187-komu-zakharchenko-podaryl-kvartyry-v-donecke>. (in Russian).
11. Meeting point from 20.10.2016. Have you found a solution for Ukraine? // YouTube. Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=yuH_qSCo8jo. (in Russian).
12. Milonov proposes to name a school or a bridge in St. Petersburg in honor of Motorola // Rosbalt. Retrieved from: <https://www.rosbalt.ru/piter/2016/10/17/1559177.html>. (in Russian).
13. «It is necessary to educate young people on the exploits of Motorola», the Russians ask to confer the title of Hero of Russia on the militant «Motorola» // Vchasno. Retrieved from : <https://vchasnoua.com/donbass/45092-na-podvigakh-motoroly-neobkhodimo-vospityvat-molodezh-rossiyane-prosyat-prisvoit-boeviku-motorole-zvanie-geroya-rossii>. (in Russian).
14. "He's ours, a Red Army soldier. I was doing something in Donbass". What do Yekaterinburg residents think about the idea of naming a street after Motorola? // ZNAK. Retrieved from: https://www.znak.com/2016-10-24/chto_dumayut_zhiteli_ekaterinburga_ob_idee_nazvat_ulicu_v_chest_motoroly. (in Russian).
15. The first meeting of "Youth Army" in Komi was dedicated to the memory of Motorola // Meduza. Retrieved from: <https://meduza.io/news/2016/10/18/pervyy-slet-yunarmii-v-komi-posvyatili-pamyati-motoroly>. (in Russian).
16. The Motorola terrorist was suspected of being the SBU// Ukrinform. Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1817911-teroristu_motoroli_oformili_pidozru__sbu_2024584.html. (in Ukraine).
17. To immortalize the memory of Arseny Sergeevich Pavlov (Motorola) in Ukhta // Retrieved from : <https://civilpatrol.info/?q=petition/10066/uvekovechit-pamyat-arseniya-sergeevicha-pavlova-motoroly-v-g-uh-ta>. (in Russian).
18. Criminal Code of the Russian Federation. Retrieved from: <https://rulaws.ru/uk/Razdel-XII/Glava-34/Statya-359/> – Data pereglyadu : 17.10.2021 (in Russian).
19. There will be no Motorola streets in Ukhta yet // KomiOnline. Retrieved from: <https://komionline.ru/node/75371>. (in Russian).
20. Feofanov S. Open a children's club in St. Petersburg in honor of Motorola // The village. Retrieved from : <https://www.the-village.ru/city/city/247953-motorola-detskiy-klub>. (in Russian).
21. How «Motorola» killed a captured «cyborg»// BBC News. Ukraina. Retrieved from : https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/04/150415_branovytsky_death_witness_sova_interview_vs. (in Ukraine).

22. «I shot 15 prisoners»: in Russia, a boat was named after a participant in the capture of Donbass // Radio Svoboda. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/arsen-pavlov-motorola-kater/31505485.html> (in Russian).
23. 60 minutes. New talk show with Olga Skabeeva and Evgeny Popov from 17.10.2016 // YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=6Yw7h07Z4-s>. (in Russian).

PETRECHKO Oleh, Professor, doctor of historical science, the head of the World History and Special Historical Disciplines department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical,
e-mail: o.petrechko@ukr.net,
ZHURAVLOV Sviatoslav, PhD (History), Junior researcher at the Department of source studies of Modern History of Ukraine, Mykhailo Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine,
e-mail: zuravlovsvatoslav27@gmail.com

THE PROBLEM OF SHAPING IMAGE OF THE “RUSSIAN HERO” IN THE CONTEXT OF RUSSIA’S ARMED AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Abstract. Introduction. *In a military conflict, each of the belligerents often has their own truth, and each one tries to prove justice is on their side. Justification of the righteousness of their cause by the belligerents carries a twofold purpose. On the one hand, it must convince the world community that their actions comply with the norms of international law, and, on the other, – ensure the approval of the government’s policy by their own people. One of the ways of shaping the desired public opinion in Russia is the efforts of Russian propaganda to create the image of a “Russian hero” in the context of armed aggression against Ukraine.*

The **aim** of this study is to analyze the activities of Russian propaganda in shaping the image of the “Russian hero” in the context of Russia’s armed aggression against Ukraine.

The **methodology** of the study is based on the principles of science, on the use of general scientific methods; *inter alia*, the methods of analysis and synthesis.

Main results and conclusions. *Considering the problem of shaping the image of the “Russian hero” in the context of Russia’s armed aggression against Ukraine, one can speak of certain legal and ethical difficulties faced by Russian propaganda. In October 2016, the process of glorifying Arsen Pavlov began in the Russian information space. At the same time, he is described in the Ukrainian information space as a “terrorist” and “war criminal”. This situation clearly shows the state of the information war between Russia and Ukraine. No wonder Russian and Ukrainian audiences perceive Russian aggression and Russian militants in Ukraine from different perspectives. In the top leadership of the Russian Federation, the decision to glorify the figure of Arsen Pavlov, also known as Motorola, did not find unequivocal support. Therefore, initiatives in this direction did not result in an organized campaign and over time began to fade away. Although in fact the Russian power structures initiated, organized and are still waging the war against Ukraine, Russia still does not officially recognize its involvement in the hostilities in Donetsk and Luhansk regions. Taking this into account, Russian citizens, fighting on the territory of Ukraine formally violate Art. 359 of the Criminal Code of the Russian Federation “Mercenarism”, the third paragraph of which reads: “Participation by a mercenary in an armed conflict or hostilities shall be punishable by deprivation of liberty for a term of three to seven years”. Recognizing a person like Motorola as a “Russian hero” would mean officially approving all his deeds, including the war crimes he committed. Obviously, the top Russian leadership is not ready for this at the moment. Nevertheless, some attempts to introduce the person of Motorola into the modern pantheon of Russian heroes are successful at the local level. Russian propaganda continues to keep its audience in an anti-Ukrainian tone.*

Key words: the image of the “Russian hero”, Russian armed aggression, Russian propaganda.

Одержано редакцією 11.10.2021
Прийнято до публікації 25.10.2021